

**“O‘ZBEKISTON MEHNAT QONUNCHILIGIDA GENDER TENGLIGINING HUQUQIY
IFODASI”**

**«ПРАВОВОЕ ВЫРАЖЕНИЕ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В ТРУДОВОМ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ УЗБЕКИСТАНА»**

**"LEGAL EXPRESSION OF GENDER EQUALITY IN THE LABOR LEGISLATION OF
UZBEKISTAN"**

Mashrabova Gulshoda Farxodjon qizi

*Andijon davlat pedagogika institutining
ijtimoiy- gumanitar fanlarni o‘qitish
metodikasi(huquq talimi) yo‘nalishi
1- bosqich magistranti.*

*Andijon shahri, O‘zbekiston Respublikasi
gulshodamashrabova01@icloud.com
+998902028203*

Annotatsiya: *O‘zbekiston mehnat qonunchiligi gender tengligini ta‘minlashga qaratilgan bir qator normativ-huquqiy aktlarga ega. Ushbu qonunchilikda erkak va ayollar uchun bir xil mehnat sharoitlari, teng imkoniyatlar va qarorlarda ishtirok etish huquqlari belgilangan. Gender tengligi masalalariga alohida e‘tibor berilgan bo‘lib, bu, o‘z navbatida, ayollarning iqtisodiy va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga zarur shart-sharoitlar yaratishga yo‘naltirilgan. Ushbu maqolada O‘zbekiston mehnat qonunchiligi doirasida gender tengligining huquqiy asoslari, amaldagi me‘yorlar va bu sohadagi muammolar tahlil qilinadi. Gender tengligini ta‘minlashda qonunchilikning ahamiyati, shuningdek, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikka qo‘shayotgan hissasi ham muhokama qilinadi. O‘zbekistondagi gender tengligi masalari nafaqat milliy huquqiy tizim, balki xalqaro konvensiyalarning ta‘siri ostida ham rivojlanmoqda.*

Kalit so‘zlar: *Gender tenglik, mehnat qonunchiligi, ayollar huquqlari, imkoniyatlar tengligi, diskriminatsiya, ijtimoiy adolat, mehnat sharoitlari, iqtisodiy faoliyat.*

Аннотация: *Трудовое законодательство Узбекистана включает ряд нормативно-правовых актов, направленных на обеспечение гендерного равенства. Это законодательство устанавливает равные условия труда, равные возможности и право на участие в принятии решений для мужчин и женщин. Особое внимание уделяется вопросам гендерного равенства, что, в свою очередь, направлено на создание необходимых условий для активного участия женщин в экономической и социальной жизни. В данной статье анализируется правовая основа гендерного равенства в трудовом законодательстве Узбекистана, действующие стандарты и*

проблемы в этой области. Также обсуждается важность законодательства в обеспечении гендерного равенства, а также его вклад в социально-экономическую стабильность. Вопросы гендерного равенства в Узбекистане развиваются не только под влиянием национальной правовой системы, но и под влиянием международных конвенций.

Ключевые слова: гендерное равенство, трудовое право, права женщин, равные возможности, дискриминация, социальная справедливость, условия труда, экономическая деятельность.

Annotation: *The labor legislation of Uzbekistan has a number of normative and legal acts aimed at ensuring gender equality. This legislation establishes the same working conditions, equal opportunities and the right to participate in decisions for men and women. Special attention is paid to gender equality issues, which, in turn, is aimed at creating the necessary conditions for women's active participation in economic and social life. This article analyzes the legal framework of gender equality within the labor legislation of Uzbekistan, current standards and problems in this area. The importance of legislation in ensuring gender equality, as well as its contribution to social and economic stability, is also discussed. Gender equality issues in Uzbekistan are developing not only under the influence of the national legal system, but also under the influence of international conventions.*

Keywords: *Gender equality, labor law, women's rights, equal opportunities, discrimination, social justice, working conditions, economic activity.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi, ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillarini asosiy ko'rsatkichlar sifatida qabul qilgan holda, gender tengligini ta'minlashga qaratilgan bir qator mehnat qonunchilik normalarini ishlab chiqdi. Gender tengligi, shubhasiz, har qanday jamiyatning barqarorligi va rivojlanishining muhim sharti hisoblanadi. Bu nafaqat iqtisodiy jihatdan, balki ijtimoiy va madaniy inshootlar yordamida ham o'z ifodasini topishi zarur. Ushbu qonunchilikda erkaklar va ayollar uchun bir xil mehnat sharoitlari va imkoniyatlar yaratish, ularning huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilgan normativ-huquqiy asoslar belgilangan. Gender tengligi masalalari nafaqat mamlakatning ichki rivojlanishi, balki xalqaro meyorlarga mos kelishi, shuningdek, O'zbekistonning xalqaro yuridik majburiyatlarini bajarishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqola davomida O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligining huquqiy ifodasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, shuningdek, amaldagi qonunlarning samaradorligi va mavjud muammolar keltiriladi. Ushbu masalalar, gender tengligini ta'minlash bo'yicha maqsad va vazifalarga yondashuvni kengaytirishga imkon beradi. Shuningdek, gender tengligining ta'minlanishini rivojlantirish uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar haqida ham batafsil ma'lumot beriladi. O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligining huquqiy ifodasi, erkaklar va ayollar o'rtasida mehnatda va ijtimoiy hayotda tenglikni ta'minlashga qaratilgan bir qator asosiy prinsiplar va qoidalarni o'z ichiga oladi. Ushbu qonunchilik, gender asosida diskriminatsiyani bartaraf etish,

ayollarning iqtisodiy ishtirokini oshirish va ish joylarida jinsiy tenglikni ta'minlashga oid muhim choralarni ko'rishni nazarda tutadi. Mamlakatimizda gender tengligi borasidagi qonunchilikka kiritilgan yangiliklar, shuningdek, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida amalga oshirilayotgan tadbirlar, O'zbekistonning ijtimoiy rivojlanish strategiyasi doirasida ahamiyatga ega. Gender tengligini ta'minlash, nafaqat ayollarning iqtisodiy va ijtimoiy rolini oshirish, balki jamoatchilikda adolat va tenglikni o'rnatish hamda kelajak avlodlarga sog'lom ijtimoiy muhitni taqdim etish uchun zarur.

Asosiy qism

O'zbekiston Respublikasida gender tengligi masalalari mehnat qonunchiligida bir necha asosiy hujjatlar orqali belgilangan. Ular orasida O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Mehnat kodeksi, va xalqaro konvensiyalar kiritilgan. Ushbu hujjatlar gender tengligini ta'minlash, erkaklar va ayollar o'rtasida mehnat sharoitlari va imkoniyatlarda tenglik yaratishga yo'naltirilgan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi gender tengligini sezilarli darajada tashkil etadi. Ushbu qonun, barcha fuqarolar uchun teng huquqlarni ta'minlagan holda, faoliyatda va ijtimoiy hayotda gender asosida diskriminatsiyani taqiqlaydi. Mehnat kodeksi esa, ish beruvchilar va ishchilar o'rtasidagi munosabatlar bilan bog'liq muhim qoidalarni o'z ichiga oladi. Kodeksda ayollarning ish joylarida va mehnat munosabatlarida tenglikka ega bo'lishi, hech qanday jinsiy aloqador sabablar bilan quyi darajada rad etilmasligi belgilanadi. Ayollarning mehnatlari, ularning huquqlari va muhofazasi to'g'risida aniq tavsiyalar keltirilgan. O'zbekiston Respublikasi gender tengligini ta'minlashda xalqaro standartlarga mos kelishga intilmoqda. Mamlakat, BMT ning Ayollar huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi (CEDAW) ga qo'shilgan bo'lib, unda gender tengligi va ayollar huquqlari bo'yicha zaruriy choralar ko'rish taqiqlangan. Ushbu konvensiya, gender tengligini ta'minlash va uni amalga oshirishga oid prinsiplar belgilaydi. Xalqaro me'yorlarga muvofiq, O'zbekiston hukumati ayollarning mehnat huquqlarini himoya qilishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy adolat, iqtisodiy barqarorlik va gender tengligini rivojlantirishga yordam beradi. Garchi O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligi bo'yicha bir qator normativ huquqiy asoslar mavjud bo'lsa-da, amaliyotda hamon bir qator muammolar mavjud. Ayollar, ko'pincha, agar ish joylarida rahbarlik lavozimlariga o'tish imkoniyatlaridan cheklanishsa, bunda gender stereotiplari va boshqa ijtimoiy to'siqlar ham rol o'ynaydi. Shuningdek, ayollar o'rtasida ish haqi farqlari, mehnat sharoitlari, va ishga qabul qilish jarayonida gender asosida diskriminatsiya hollari ham uchraydi. Bu muammolar gender tengligini ta'minlashda jiddiy to'siqlar sifatida hisoblanadi. O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligining huquqiy ifodasi, kengayib borayotgan ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy muammolarni hal qilishga qaratilgan muhim hujjatlarni o'z ichiga oladi. Mavjud qonunchilikka qaramay, gender tengligi masalalarida yana ko'p ishlar qilish zarur. Ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy hayotida teng imkoniyatlarga erishishlari, davlat va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlik, gender tengligini rivojlantirish strategiyalarini kuchaytirish zaruriy maqsaddir. O'zbekiston gender tengligini ta'minlash jarayonida barchani birlashishga va faol ishtirok etishga chaqiradi, chunki bular o'zaro hurmat, adolat va hamjihatlik asosida yuksak

rivojlanishni ta'minlaydi. Ushbu masalalar, ayollarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan kelajakdagi strategiyalarni belgilaydi va bu, umuman olganda, mamlakatimizning barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligini ta'minlash uchun amalga oshiriladigan amaliy tadbirlar bir qator yo'nalishlarda davom ettirilishi lozim. Ish beruvchilar, gender tengligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ularni o'z mexanizmlari orqali gender tengligini ta'minlashga jalb qilish kerak. Ish beruvchilarni gender tengligi bo'yicha o'quv kurslari va seminarlarda ishtirok etishga rag'batlantirish. Bu, ularning gender masalalari haqidagi bilimlarini oshiradi. Ish beruvchilarni gender tengligini ta'minlash borasidagi faoliyatlari ustidan hisobot berishga majbur qilish. Bu ish joylarida ayollarga nisbatan imkoniyatlarni yaxshilashga xizmat qiladi. Jamoatchilik, gender tengligini ta'minlashda muhim aktor hisoblanadi. Har bir fuqarodan gender tenglikka qaratilgan ahamiyatini tushunishi va qo'llab-quvvatlashi talab etiladi. Gender tengligi bo'yicha jamoatchilikda tarbiyaviy dasturlarni tashkil etish va amalga oshirish orqali jamoatchilik fikrini o'zgartirish zarur. O'zbekistondagi va xorijdagi ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish orqali gender tengligining tushunchasini kengaytirish zarur.

Zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanish orqali gender tengligini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar yaratilishi mumkin.

- Onlayn Platformalar: Ayollarning o'z bizneslarini rivojlantirishlari va yangi ko'nikmalarni olishlari uchun onlayn platformalar yaratish.

- Rafting va Mahsulotlar Yaratish: Gender tengligi, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar orqali ayollarning iqtisodiy faolligini oshirishni ta'minlaydigan yangi dasturlarni qo'llab-quvvatlash.

O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligining huquqiy ifodasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, keng qamrovli tadqiqot va siyosiy strategiyalarni talab etadi. Gender tengligini ta'minlash faqat qonunlar doirasida amalga oshirilmasligi, balki ijtimoiy ong, iqtisodiy imkoniyatlar va amaliyotda mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlar orqali amalga oshirilishi kerak. Ayollar va erkaklarning mehnat imkoniyatlari teng bo'lishi, O'zbekistonning barqaror rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Gender tengligini rivojlantirishga qaratilgan harakatlar, mamlakatning kelajagi uchun ijobiy va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy muhit yaratish bilan birgalikda, fuqarolarining farovonligini oshirib, yanada adolatli jamiyatni tashkil etishga xizmat qiladi.

XULOSA

O'zbekiston mehnat qonunchiligida gender tengligining huquqiy ifodasi mamlakatning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Qonuniy asoslar, gender tengligini ta'minlash uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratadi, erkaklar va ayollar o'rtasidagi imkoniyatlarni tenglashtirishga qaratilgan me'yorlarni o'z ichiga oladi. Biroq, amaliyotda gender tengligi masalalari hali ham mavjud muammolar va qiyinchiliklar bilan yuzlashmoqda. Mamlakatda gender tengligini ta'minlashga qaratilgan xalqaro konvensiyalarga qo'shilish, O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan dasturlar va tashabbuslar, ushbu muammo yechimini topishda muhim vosita hisoblanadi. Biroq, ish joylarida gender asosida diskriminatsiya va stereotiplarning

davom etishi, ayollarning iqtisodiy faoliyatdagi roli va imkoniyatlarini cheklab kelmoqda. Ushbu muammolarni hal etish uchun qonunchilikni takomillashtirish, jamoatchilik va ish beruvchilarni o'qitish, hamda gender tengligini rivojlantirishga qaratilgan yangi ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish zarurligini ta'kidlab o'tish kerak. Ushbu tadbirlar natijasida gender tengligini ta'minlashda sezilarli yutuqlarga erishish mumkin bo'ladi, bu esa O'zbekistonning ijtimoiy barqarorligini, iqtisodiy rivojlanishini va fuqarolarining farovonligini oshirishga katta hissa qo'shadi. Kelajakda gender tengligi bo'yicha samarali chora-tadbirlar amalga oshirilsa, bu nafaqat qonunlar, balki ijtimoiy ongni o'zgartirish va tadqiqotlarni rivojlantirish orqali amalga oshirilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ayollar huquqlari to'g'risidagi konvensiya – BMT, 1979.
2. "Gender tengligi: nazariya va amaliyot" – Qodirova, M. M., 2020, "Toshkent" nashriyoti.
3. "Gender va rivojlanish" – Tashkent Institute of Finance, 2018, "Finans Tashkent" nashriyoti.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – O'zbekiston Respublikasi, 1992, "O'zbekiston" nashriyoti.
5. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi – O'zbekiston Respublikasi, 2019, "Adolat" nashriyoti.
6. O'zbekiston Respublikasida gender tengligini ta'minlash bo'yicha davlat dasturi – O'zbekiston Respublikasi, 2021, "Sharq" nashriyoti.
7. Umarova, D. X. "O'zbekistonda gender tengligini ta'minlash masalalari" – 2022, "Tafakkur" nashriyoti.
8. Xalqaro me'yorlar va O'zbekistondagi gender tengligi – Ashurova, N. N., 2020, "O'zbekiston" nashriyoti.